UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

12 päivänä syyskuuta 2013 *

Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehty Rooman yleissopimus — Työsopimus — 6 artiklan 2 kohta — Sovellettava laki lakiviittauksen puuttuessa — Sen maan laki, jossa työntekijä ”tavallisesti työskentelee” — Sopimus, joka liittyy läheisemmin johonkin toiseen jäsenvaltioon

Asiassa C-64/12,

jossa on kyse sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn yleissopimuksen tulkinnasta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa 19.12.1988 tehtyyn ensimmäiseen pöytäkirjaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on esittänyt 3.2.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 8.2.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Anton Schlecker, toiminimellä ”Firma Anton Schlecker”,

vastaan

Melitta Josefa Boedeker,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader (esittelevä tuomari) ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Melitta Josefa Boedeker, edustajanaan advocaat R. de Lange,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehenään C. Wissels,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wilderspin ja R. Troosters,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.4.2013 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn, Roomassa 19.6.1980 allekirjoitettavaksi avatun yleissopimuksen (EYVL 1980, L 266, s. 1; jäljempänä Rooman yleissopimus) 6 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Anton Schlecker, toiminimellä ”Firma Anton Schlecker” (jäljempänä Schlecker), kotipaikka Ehingen (Saksa), ja vastapuolena Melitta Josefa Boedeker, joka asuu Mülheim an der Ruhrissa (Saksa) ja tekee työtä Alankomaissa, ja jossa on kyse siitä, että työnantaja on yksipuolisesti päättänyt muuttaa työpaikan sijaintia, ja tältä osin työsopimukseen sovellettavasta laista.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Rooman yleissopimus

3 Rooman yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Sopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, josta osapuolet ovat sopineet (lakiviittaus). Lakiviittauksen on oltava nimenomainen tai sen on käytävä riittävän selvästi ilmi sopimusehdoista tai tapaukseen liittyvistä olosuhteista. Osapuolet voivat määrätä valitsemansa lain sovellettavaksi koko sopimukseen tai vain osaan siitä.”

4 Yleissopimuksen 6 artiklan otsikko on ”Työsopimukset”, ja siinä määrätään seuraavaa:

”1. Sen estämättä, mitä 3 artiklassa määrätään, työsopimukseen otettu lakiviittaus ei saa johtaa siihen, että työntekijä menettäisi sen lain pakottavin säännöksin hänelle annetun suojan, jota lakiviittauksen puuttuessa sovellettaisiin tämän artiklan 2 kohdan nojalla.

2. Sen estämättä, mitä 4 artiklassa määrätään, ja sikäli kuin 3 artiklan mukaista lakiviittausta ei ole, työsopimuksiin sovelletaan:

a) sen valtion lakia, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee sopimusvelvoitteiden täyttämiseksi, vaikka hänet on väliaikaisesti lähetetty työhön toiseen valtioon, tai

b) sen toimipaikan sijaintivaltion lakia, joka on ottanut työntekijän työhön, jos hän ei tavallisesti työskentele ainoastaan yhdessä valtiossa,

jollei kaikista olosuhteista ilmene, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, jolloin sovelletaan kyseisen toisen valtion lakia.”

Asetus (EY) N:o 593/2008

5 Rooman yleissopimus on korvattu sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL L 177, s. 6; jäljempänä Rooma I -asetus). Asetusta sovelletaan 17.12.2009 tai sen jälkeen tehtyihin sopimuksiin.

6 Rooma I -asetuksen 8 artiklan otsikko on ”Työsopimukset”, ja sen 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos tapaukseen liittyvistä seikoista kokonaisuutena ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen maahan kuin mitä 2 tai 3 kohdassa tarkoitetaan, sovelletaan tämän toisen maan lakia.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

7 Boedeker on työskennellyt Schleckerin palveluksessa; se on saksalainen yritys, jolla on useita sivuliikkeitä eri jäsenvaltioissa ja joka toimii kemikaliotuotteiden alalla. Työskenneltyään 1.12.1979–1.1.1994 Saksassa Boedeker teki uuden työsopimuksen, jonka perusteella hänet otettiin Schleckerin Alankomaiden johtajan tehtävään. Hänen toimenkuvaansa kuului Schleckerin toiminnan johtaminen kyseisessä jäsenvaltiossa sijaitsevien noin 300 sivuliikkeen ja 1 250 työntekijän osalta.

8 Schlecker ilmoitti 19.6.2006 päivätyllä kirjeellä Boedekerille, että hänen tehtävänsä yrityksen Alankomaiden johtajana lopetetaan 30.6.2006 alkaen, ja pyysi häntä ottamaan vastaan samoilla sopimusehdoilla tarkastusyksikön päällikön tehtävät (Bereichsleiterin Revision) Dortmundissa (Saksa) 1.7.2006 alkaen.

9 Boedeker riitautti työnantajan yksipuolisesti tekemän päätöksen siirtää hänen työpaikkaansa mutta tuli kuitenkin Dortmundiin 3.7.2006 ottaakseen vastaan uudet tehtävänsä. Tämän jälkeen hän ilmoitti keskeyttävänsä työnteon sairauden vuoksi 5.7.2006. Hänelle maksettiin 16.8.2006 alkaen etuuksia saksalaisesta sairausvakuutuskassasta.

10 Boedeker pani Alankomaissa vireille erilaisia oikeudenkäyntimenettelyjä. Hän nosti kanteen muun muassa Kantonrechter te Tielissä vaatien, että hänen työsuhteeseensa sovelletaan Alankomaiden lakia, että jälkimmäinen työsopimus kumotaan ja että hänelle myönnetään korvaus. Kantonrechter te Tiel kumosi työsopimuksen 15.12.2007 alkaen pääasiassa antamallaan väliaikaisella ratkaisulla, joka on valitusasteessa tämän jälkeen pysytetty, ja myönsi Boedekerille oikeuden 557 651,52 euron bruttomääräiseen korvaukseen. Tuomion lopullisuus edellytti kuitenkin sitä, että Alankomaiden laki katsotaan työsopimukseen sovellettavaksi. Tämän osalta Kantonrechter te Tiel antoi erillisen ratkaisun, jossa vahvistettiin Alankomaiden lain soveltaminen.

11 Schlecker valitti Gerechtshof te Arnhemiin, joka pysytti sopimukseen sovellettavaa lakia koskevan tuomion, koska katsoi, ettei Saksan laki voinut tulla valituksi hiljaisesti. Se katsoi muun muassa, että Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan työsopimukseen sovellettiin Alankomaiden eli sen maan lakia, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee. Se katsoi siis, että niiden seikkojen perusteella, joihin Schlecker oli vedonnut, kuten eläke-, sairausvakuutus- ja työkyvyttömyysjärjestelmiin kuuluminen, ei voitu katsoa, että työsopimus liittyisi läheisemmin Saksaan, minkä vuoksi Saksan lain soveltamista ei voitu hyväksyä.

12 Schlecker on tehnyt kassaatiovalituksen Hoge Raad der Nederlandeniin tästä sovellettavan lain määräytymistä koskevasta Gerechtshof te Arnhemin ratkaisusta.

13 Boedeker on vastauksessaan väittänyt, että Alankomaiden lakia on sovellettava asianosaisten välillä tehtyyn sopimukseen, ja vaatinut, että Schlecker velvoitetaan ottamaan hänet takaisin tehtäviinsä ”Alankomaiden alueesta vastaavana johtajana”. Schlecker on puolestaan esittänyt, että Saksan lakia on sovellettava siksi, että kaikista olosuhteista ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin Saksaan.

14 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, Hoge Raad der Nederlanden toteaa, että Alankomaiden lainsäädäntö tarjoaa käsiteltävässä tapauksessa työntekijälle laajemman suojan työpaikan siirtämisestä tehtyä työnantajan päätöstä vastaan kuin Saksan lainsäädäntö. Hoge Raad on tästä syystä epävarma siitä, millä tavoin on tulkittava Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan loppuosaa, joka antaa mahdollisuuden jättää soveltamatta lakia, jota olisi muussa tapauksessa sovellettava yleissopimuksen

6 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa nimenomaisesti määrättyjen liittymäsääntöjen perusteella, siinä tapauksessa, että kaikista olosuhteista ilmenee, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

15 Hoge Raad der Nederlanden on tämän vuoksi päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että jos työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella paitsi tavallisesti myös pitkäaikaisesti ja yhtäjaksoisesti samassa maassa, kaikissa tapauksissa on sovellettava kyseisen maan lainsäädäntöä, vaikka kaikki muut olosuhteet viittaavat siihen, että työsopimus liittyy läheisesti toiseen maahan?

2) Edellyttääkö ensimmäiseen kysymykseen annettava myöntävä vastaus sitä, että työsopimuksen tekemisajankohtana tai ainakin työn alkaessa työnantajan ja työntekijän tarkoituksena on ollut se, että työtä tehdään pitkäaikaisesti ja yhtäjaksoisesti samassa maassa, tai että työnantaja ja työntekijä ovat ainakin olleet tietoisia tästä?”

Ennakkoratkaisukysymykset

16 Aluksi on huomautettava, että vuoden 1980 yleissopimuksen tulkintaa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa koskevan ensimmäisen pöytäkirjan (EYVL L 1998, C 27, s. 47), joka tehtiin 19.12.1988 ja joka tuli voimaan 1.8.2004, 1 artiklan mukaan unionin tuomioistuimella on toimivalta ratkaista nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö. Lisäksi todettakoon, että mainitun pöytäkirjan 2 artiklan a alakohdan mukaan Hoge Raad der Nederlandenilla on oikeus pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua sellaisesta käsiteltävänään olevassa asiassa esille tulleesta kysymyksestä, joka koskee Rooman yleissopimuksen määräysten tulkintaa.

17 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ensimmäinen kysymys koskee pääasiallisesti sitä, onko Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että silloinkin, kun työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella paitsi tavallisesti myös pitkäaikaisesti ja yhtäjaksoisesti samassa valtiossa, kansallinen tuomioistuin voi kyseisen määräyksen loppuosan perusteella jättää soveltamatta sen valtion lakia, jossa työtä tavallisesti tehdään, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että kyseinen sopimus liittyy läheisemmin toiseen valtioon.

18 Unionin tuomioistuinta on siis pyydetty tulkitsemaan Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohtaan otettua liittymäperustetta, jona käytetään valtiota, jossa työskentely tavallisesti tapahtuu, kun otetaan huomioon 2 kohdan loppuosassa tarjottu mahdollisuus soveltaa työsopimukseen sen valtion lakia, johon työsopimus läheisemmin liittyy.

19 Boedeker, Itävallan hallitus ja Euroopan komissio ovat todenneet tähän, että tuomioistuimen, jolla on ratkaistavanaan konkreettinen yksittäistapaus, on sovellettavaa lakia määrittäessään arvioitava kokonaisuutena kaikkia asiassa esiin tulleita tekijöitä ja seikkoja ja että ratkaisevaksi voi tässä arvioinnissa muodostua se, kuinka kauan tavallinen työskentely on todellisuudessa kestänyt. Silloin, kun on osoitettu, että työtä on pääasiallisesti tehty yhdessä paikassa pitkän aikaa, tätä on pidettävä ratkaisevana seikkana sovellettavan lain määräytymisen kannalta.

20 Boedeker on vaatinut Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan perusteella parempaa suojaa tarjoavan Alankomaiden lain soveltamista pääasiassa työpaikan siirtämisestä tehtyä työnantajan yksipuolista päätöstä vastaan. Hän vetoaa tässä yhteydessä erityisesti siihen, että 2 kohdan loppuosassa määrättyä poikkeusta on tulkittava suppeasti ja sovellettava kyseisen määräyksen perustana oleva, työntekijän suojelua koskeva periaate huomioon ottaen aineellisesti suotuisamman lain soveltamisen takaamiseksi.

21 Alankomaiden hallitus on sitä vastoin esittänyt, että siinä tapauksessa, että sopimus liittyisi läheisemmin johonkin toiseen maahan kuin siihen, jossa työskentely tapahtuu, olisi sovellettava sen maan lakia, johon liittymä on läheisin, eli pääsiassa Saksan lakia. Se, että tällaiseen sopimukseen katsottaisiin voitavan soveltaa Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevaa liittymäsääntöä silloinkin, kun kaikki olosuhteet viittaisivat toiseen oikeusjärjestykseen, johtaisi nimittäin siihen, että 6 artiklan 2 kohdan loppuosassa määrätty poikkeus menettäisi merkityksensä. Tämän vuoksi Alankomaiden hallitus esittää, että poikkeuslauseketta sovellettaessa on otettava huomioon kaikki tapauksen oikeudelliset seikat ja tosiseikat siten, että huomattava painoarvo taataan samalla asiassa sovellettavalle sosiaaliturvalainsäädännölle.

22 Aluksi on muistettava, että Rooman yleissopimuksen 6 artiklassa määrätään työsopimuksiin sovellettavista erityisistä lainvalintasäännöistä, joilla poiketaan kyseisen yleissopimuksen 3 ja 4 artiklassa olevista yleisistä lainvalintasäännöistä, jotka koskevat vapautta sovellettavan lain valinnassa sekä sovellettavan lain määräytymisperusteita tilanteissa, joissa tällaista valintaa ei ole tehty (ks. vastaavasti asia C-29/10, Koelzsch, tuomio 15.3.2011, Kok., s. I-1595, 34 kohta ja asia C-384/10, Voogsgeerd, tuomio 15.12.2011, Kok., s. I-13275, 24 kohta).

23 Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdassa määrätään kyllä siitä, että työsopimukseen sisällytetty lakiviittaus ei saa johtaa siihen, että työntekijä menettäisi sen lain pakottavin säännöksin hänelle annetun suojan, jota sovellettaisiin lakiviittauksen puuttuessa.

24 Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa määrätään kuitenkin erityisistä liittymäperusteista, joiden avulla sopimussuhteeseen sovellettava laki voidaan määrittää sopimuspuolten tekemän lakiviittauksen puuttuessa (em. asia Voogsgeerd, tuomion 25 kohta).

25 Tällaisena perusteena on Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa määrätty ensiksi valtiosta, jossa työntekijä ”tavallisesti työskentelee”, ja toissijaisesti tällaisen paikan puuttuessa sen 6 artiklan 2 kohdan b alakohdassa ”sen toimipaikan” sijaintipaikasta, ”joka on ottanut työntekijän työhön” (em. asia Voogsgeerd, tuomion 26 kohta).

26 Lisäksi on niin, ettei kyseisen 2 kohdan loppuosan mukaan näitä kahta liittymäperustetta sovelleta, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, jolloin sovelletaan kyseisen toisen valtion lakia (em. asia Voogsgeerd, tuomion 27 kohta).

27 Kuten ennakkoratkaisupyynnössä on todettu, pääasian sopimuspuolet eivät ole nimenomaisesti ilmaisseet valinneensa tiettyä lakia sovellettavaksi. Pääasian asianosaiset eivät ole myöskään kiistäneet sitä, että Boedeker oli Schleckerin kanssa 30.11.1994 tekemänsä toisen työsopimuksen perusteella työskennellyt tavallisesti ja yhtäjaksoisesti Alankomaissa yli 11 vuoden ajan.

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo kuitenkin, että sopimuksen kaikki muut liittymäperusteet osoittavat sen liittyvän läheisemmin Saksaan. Tämän vuoksi se haluaa vastauksen siihen, onko Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan määräyksiä tulkittava laajasti suhteessa sen 6 artiklan 2 kohdan loppuosaan.

29 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, Saksan laki voisi tulla sovellettavaksi, koska kaikki asian olosuhteet – se, että työnantaja oli saksalainen oikeushenkilö, että palkka maksettiin Saksan markoissa (ennen euron käyttöön ottamista), että eläkevakuutus oli otettu saksalaiselta vakuutuslaitokselta, että Boedeker oli säilyttänyt kotipaikkansa Saksassa, missä hän maksoi sosiaaliturvamaksunsa, että työsopimuksessa viitattiin Saksan oikeuden sitoviin säännöksiin ja että työnantaja korvasi Boedekerin matkakulut Saksasta Alankomaihin – viittaavat asian liittyvän läheisemmin Saksaan.

30 Asiassa on siis selvitettävä se, voidaanko Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa määrätty peruste sivuuttaa ainoastaan silloin, kun sillä ei todellisuudessa ole arvoa liittymänä, vai myös silloin, kun tuomioistuin toteaa, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

31 Tästä on muistettava, että unionin tuomioistuin on tarkastellessaan Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa olevien sääntöjen suhdetta todennut, että yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa määrättyä kriteeriä, joka koskee valtiota, jossa työntekijä ”tavallisesti työskentelee”, on tulkittava laajasti, kun taas saman artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrättyä kriteeriä, joka koskee ”sen toimipaikan” sijaintipaikkakuntaa, ”joka on ottanut työntekijän työhön”, on sovellettava vain, jos asiaa käsittelevä tuomioistuin ei kykene selvittämään, missä valtiossa työskentely tavallisesti tapahtuu (ks. em. asia Koelzsch, tuomion 43 kohta ja em. asia Voogsgeerd, tuomion 35 kohta).

32 On siis niin, että sovellettavaa lakia määritettäessä kyseessä olevan työsopimuksen liittymää paikkaan, jossa työntekijä tavallisesti työskentelee, koskeva peruste on otettava huomioon ensisijaisesti, ja sen soveltaminen sulkee pois toissijaisen perusteen eli sen toimipaikan sijaintipaikan, joka on ottanut työntekijän työhön, huomioon ottamisen (ks. vastaavasti em. asia Koelzsch, tuomion 43 kohta ja em. asia Voogsgeerd, tuomion 32, 35 ja 39 kohta).

33 Muunlainen tulkinta olisikin vastoin Rooman yleissopimuksen 6 artiklan tavoitetta eli riittävän suojan takaamista työntekijälle. Sopimussuhteisiin sovellettavasta laista tehtyä yleissopimusta koskevasta Giulianon ja Lagarden selvityksestä (EYVL 1980, C 282, s. 1) ilmenee, että yleissopimuksen 6 artiklan tarkoituksena on määrätä säännöstöstä, joka soveltuu paremmin aloille, joilla yhden sopimuspuolen intressit eivät ole tasapainossa toisen sopimuspuolen intressien kanssa, ja varmistaa näin sopimussuhteessa sosioekonomisesti heikompana pidettävän osapuolen riittävä suojelu (ks. vastaavasti em. asia Koelzsch, tuomion 40 ja 42 kohta ja em. asia Voogsgeerd, tuomion 35 kohta).

34 Koska Rooman yleissopimuksen 6 artiklan tavoitteena on taata työntekijälle riittävä suoja, on määräyksellä varmistettava se, että työsopimukseen sovelletaan sen valtion lakia, johon sopimuksella on läheisin liittymä. Tämän tulkinnan ei kuitenkaan välttämättä tule johtaa siihen, että kaikissa tapauksissa sovelletaan työntekijän kannalta edullisinta lakia, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa todennut.

35 Kuten Rooman yleissopimuksen 6 artiklan sanamuodosta ja tavoitteesta ilmenee, tuomioistuimen on ensin määritettävä sovellettava laki käyttämällä niitä erityisiä liittymäperusteita, joista määrätään mainitun artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa ja joilla vastataan sovellettavan lain ennustettavuutta ja siten oikeusvarmuutta sopimussuhteissa koskevaan yleiseen vaatimukseen (ks. analogisesti asia C-133/08, ICF, tuomio 6.10.2009, Kok., s. I-9687, 62 kohta).

36 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 51 kohdassa todennut, on kuitenkin niin, että silloin, kun kaikista olosuhteista ilmenee, että työsopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon, kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettuja kriteereitä ja sovellettava tämän toisen valtion lakia.

37 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä on nimittäin todettu, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voi ottaa huomioon muita työsuhteeseen liittyviä seikkoja silloin, kun havaitaan, että ne seikat, jotka koskevat jompaakumpaa Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa määrätyistä kahdesta liittymäperusteesta, johtavat siihen, että sopimuksen on katsottava liittyvän läheisemmin johonkin muuhun valtioon kuin siihen, joka valittaisiin yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a tai b alakohdassa olevia perusteita soveltamalla (ks. vastaavasti em. asia Voogsgeerd, tuomion 51 kohta).

38 Tällainen tulkinta sopii yhteen myös työsopimusten lainvalintasääntöjä koskevan sen uuden säännöksen sanamuodon kanssa, joka on otettu käyttöön Rooma I -asetuksella, jota ei kuitenkaan voida ajallisesti soveltaa pääasiassa. Mainitun asetuksen 8 artiklan 4 kohdan mukaan on nimittäin niin, että jos tapaukseen liittyvistä seikoista kokonaisuutena ilmenee, että sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen maahan kuin mitä artiklan 2 tai 3 kohdassa tarkoitetaan, sovelletaan tämän toisen maan lakia (ks. analogisesti em. asia Koelzsch, tuomion 46 kohta).

39 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on määritettävä sopimukseen sovellettava laki tukeutumalla Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan alkuosassa määriteltyyn liittymäperusteeseen ja erityisesti 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun perusteeseen, joka koskee paikkaa, jossa työtä tavallisesti tehdään. Kohdan loppuosan mukaan on kuitenkin niin, että silloin, kun sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon kuin siihen, jossa työskentely tavallisesti tapahtuu, työskentelyvaltion laki on sivuutettava ja sovellettava kyseisen toisen valtion lakia.

40 Tätä varten ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on otettava huomioon kaikki työsuhdetta luonnehtivat seikat kokonaisuutena ja arvioitava sitä seikkaa tai niitä seikkoja, joita se pitää olennaisimpina. Kuten komissio on esittänyt ja julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 66 kohdassa todennut, tuomioistuin, jonka ratkaistavaksi konkreettinen yksittäistapaus on saatettu, ei voi kuitenkaan tästä automaattisesti päätellä, että Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa oleva sääntö on sivuutettava jo pelkästään siitä syystä, että muut merkitykselliset seikat viittaavat lukumääränsä vuoksi työskentelypaikasta huolimatta johonkin muuhun valtioon.

41 Olennaisina liittymäperusteina on sen sijaan otettava huomioon muun muassa valtio, johon työntekijä maksaa ansiotuloihinsa perustuvat verot ja maksut, sekä valtio, jonka sosiaaliturvan ja erilaisten eläke-, sairausvakuutus- ja työkyvyttömyysjärjestelmien piiriin hän kuuluu. Näiden lisäksi kansallisen tuomioistuimen on otettava huomioon myös kaikki tapaukseen liittyvät seikat, kuten palkan ja muiden työsuhteen ehtojen vahvistamiseen liittyvät tekijät, kokonaisuutena.

42 Edellä esitetystä seuraa, että Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että silloinkin, kun työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella tavallisesti, pitkäaikaisesti ja yhtäjaksoisesti samassa valtiossa, kansallinen tuomioistuin voi kyseisen määräyksen loppuosan perusteella jättää soveltamatta kyseisen valtion lakia, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että kyseinen sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

43 Toiseen ennakkoratkaisukysymykseen ei näin ole tarpeen vastata.

44 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että Rooman yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että silloinkin, kun työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella tavallisesti, pitkäaikaisesti ja yhtäjaksoisesti samassa valtiossa, kansallinen tuomioistuin voi kyseisen määräyksen loppuosan perusteella jättää soveltamatta sen valtion lakia, jossa työtä tavallisesti tehdään, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että kyseinen sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

Oikeudenkäyntikulut

45 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sopimusvelvoitteisiin sovellettavasta laista tehdyn, Roomassa 19.6.1980 allekirjoitettavaksi avatun yleissopimuksen 6 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että silloinkin, kun työntekijä työskentelee työsopimuksen perusteella tavallisesti, pitkäaikaisesti ja yhtäjaksoisesti samassa valtiossa, kansallinen tuomioistuin voi kyseisen määräyksen loppuosan perusteella jättää soveltamatta sen valtion lakia, jossa työtä tavallisesti tehdään, jos kaikista olosuhteista ilmenee, että kyseinen sopimus liittyy läheisemmin johonkin toiseen valtioon.

Allekirjoitukset